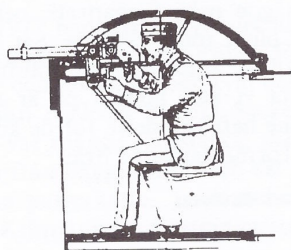

Staffansgården från kulspruta till klubbstuga

Per Enocson och Lennart Holme

Syföreningen

1914 tog några tongivande damer i Knivsta initiativet till bildandet av "Knivsta försvarsförening", som genom gåvor och försäljning av medlemmarnas handarbeten skulle samla in och skänka så mycket medel till försvaret att det skulle räcka till en kulspruta. Betydande belopp samlades också in och pengar skänktes till olika hjälp- och försvarsändamål. Innan beslutet om kulsprutan var uppfyllt kom dess bättre freden och rikets kulsprutebehov sjönk drastiskt. Föreningen var emellertid aktiv och lyckosam i sin verksamhet och fortsatte sitt arbete efter ombildande till "Knivsta Syförening", ej att förväxla med ortens kyrkliga syföreningar. Snart upptäckte de driftiga damerna att det i Knivsta behövdes en lokal för olika sammankomster och man beslöt att försöka råda bot på detta.

Uppförandet

Det dominerande företaget i Knivsta var då sågverksföretaget Lundqvist och Huddén. Bolaget hade mycket mark i Knivsta, bl.a. två tomter på Staffansvägen och den nedre av dessa såldes till syföreningen för 400 kr. Före byggandet av Staffansgården var tomten en vacker enbuskbacke och ett omtyckt lekställe för barnen i trakten. Nedre delen av tomten var en smula sank och det var nog därför den inte blev bebyggd med bostadshus lika tidigt som omgivande tomter. På tomten låg en liten enkel byggnad som var riven när syföreningen köpte tomten. I den byggnaden inrymdes en fotoateljé dit bygdens befolkning kunde gå och bli fotograferade. Fotografen var en utsocknes person och ateljén hade öppet endast lördagar och söndagar. Sågbolaget hjälpte syföreningen att få till stånd byggandet av Staffansgården och det kan nog konstateras att utan bolagets stora tillmötesgående att inte Staffansgården kunnat byggas. Betydelsen av bra kontaktnät var redan på den tiden stor, föreningens vice ordförande var maka till sågbolagets chef. Syföreningen fick - säkert för ett mycket facilt pris - köpa huset och erforderligt material från sågbolaget. Huset tillverkades som element vid sågverket som vid den tidpunkten lär ha haft en bety-

dande hustillverkning. För att klara alla utgifterna nödgades syföreningen ta ett lån. Det kom att dröja ända till 1947 innan man kunde återbetala lånet. Den 4 oktober 1925 invigdes Staffansgården med tal, barnteater och annat som hörde till tidens sed.

Verksamheten under syföreningens tid

Verksamheten vid Staffansgården innefattade redan från starten uthyrning till diverse organisationer och privatföreningar. Men syföreningen hade också flera egna aktiviteter, basarer, teater, fester mm. Under de första åren bedrev syföreningen en tämligen omfattande biografverksamhet. Intresset avtog emellertid och det ekonomiska utfallet var tämligen magert vilket 1928 ledde till att man beslöt att ändå: "ej alldeles nedlägga biografverksamheten". Man var också öppen för att hyra ut lokalen till annan biografägare. 1934 blev det genom myndigheternas beslut olagligt att bedriva biografverksamhet i lokalen varför man beslöt "enhälligt att försöka sälja biografapparaten i Staffansgården, enär den ej vidare får användas utan omfattande ändringar av lokalen". Senare var det en annan lokal som blev Knivstas bio nämligen IOGT-lokalen. Många fester arrangerades både av syföreningen och andra organisationer. Tillsammans med JUF hade syföreningen sommarfest vars första del hölls i Staffansgården varefter enligt protokollet "uppmarsch till Gredelby hage sker, där sedan festen fortsätter". De gemensamt arrangerade tvådagars sommarfesterna hölls under flera år. 1935 konstaterades skjutbanan vara ett lukrativt inslag i sommarfesten och det beslöts att syföreningen och JUF vardera skulle inköpa ett luftgevär. Så kom i alla fall en något fredligare ersättare för den 20 år tidigare tilltänkta kulsprutan! Syföreningens julbasar var också en återkommande begivenhet i Staffansgården. För några av de äldre Knivstaborna intar föreningarnas tillställningar i Staffansgården framträdande plats bland de glada minnena. Man träffades och hade trevligt. Med hjälp av någon duktig matmamma ordnades god förtäring. Vid festerna lär det ha hänt att enbuskarna på tomten användes för att gömma medhavda buteljer och kanske glömde de glada buteljägarna i festyran bort var de lagt sina tilltänkta styrketärar. Det berättas om en i bygden bosatt skrot- och lumpsamlare som en söndagsförmiddag kom sin tur med häst och vagn för att plocka eventuella tomflaskor. Han hade stor framgång och flaskorna var nog dåligt tömda för det lär ha varit endast tack vare den kloka hästen som han - om än i synnerligen ömkansvärt tillstånd - överhuvudtaget kom hem. I speciella avseenden var ju hästen överlägsen dagens transportmedel.

På trettioalet var det hårda tider för många. Den kraftiga depressionen satte spår även i Staffansgårdens värld. Sålunda begärde en av stamhyresgästerna kraftig nedsättning av hyrorna och syföreningen i sin tur sökte och lyckades få sänkta räntor på sin upplåning. Men efter dåliga tider kommer alltid bättre. 1951 sköt inflationen fart och syföreningen beslöt höja hyrorna med 33%!

Sågbolaget hjälpte till på många sätt, inte bara för att bygget skulle komma till stånd utan också när byggnaden skulle underhållas. Gick något sönder skickad Gunnar Lundqvist upp "en gubbe från sägen" som fixade det. 1943 utfördes en omfattande reparation av lokalens golv vars bjälkar mm var kraftigt angripna av röta. Sågbolagets chef var då som vid många andra tillfällen behjälplig med fackkunskap och bidrog på många sätt till att hålla kostnaderna nere. 1944 fick syföreningen som gåva av "Firma Lundqvist och Huddén" den ovanför Staffansgården belägna tomten.

1944 började man uppenbarligen också fundera över hur Staffansgårdens ägande och drift skulle utformas i framtiden om syföreningen skulle upplösas. Förslag fanns på att en särskild stiftelse för detta ändamål skulle bildas.

Försäljning till scouterna.

Så småningom blev det alltmer betungande för syföreningen att äga fastigheten. Många av de drivande medlemmarna började bli till åren komna och ville slipa bekymren.

När det så på 50-talet blev aktuellt för syföreningen att inte längre ha kvar Staffansgården i sin ägo diskuterades olika tänkbara efterträdare som ägare till Staffansgården. Först avsåg man att skänka den till kyrkan men: "enär det kyrkliga arbetet ej synes behöva lokalen" beslöt man enhälligt att försälja den. Styrelsen föreslog att scoutverksamheten i Knivsta, som var i stort behov av lokaler, på gynnsamma villkor skulle få överta fastigheten. En av experter utförd värdering utvisade tomtvärdet 4.500:-, byggnadsvärde 67.000:- och inventarierna värderades till 2.700:-. Försäljning till scoutkårens föräldraförening på dessa villkor godkändes 1956 av årsmötet som också beslöt att efterskänka den del av köpeskillingen som ej täcktes av bidrag från allmänna arvsfonden. Byråkratins kvarnar malde emellertid långsamt redan på den tiden och först vid slutet av 1959 kom avgörandet.

Den 12 december 1959 beslöt så syföreningens styrelse "att till Knivsta Scoutföräldraförening sälja fastigheter Gredelby 4:46 och 4:69 för 68.000 kronor, samt där befintliga inventarier för 2.500:-". Vid samma sammanträde beslöt styrelsen att i enlighet med vad som årsmötet 1956 bestämt skulle, när köparen erlagt 23.500:-, återstående del av likviden, 47.000:-, efterskänkas. Därigenom kunde således de nya ägarna tillträda utan att behöva satsa några pengar i gården. I de villkor som gällde för bidraget ingick att Staffansgården skulle hållas tillgänglig för föreningar i Knivsta och syföreningen får genom den generösa försäljningen anses ha gjort vad som kunde göras för att trygga

tillgången till sammankomstlokal för föreningarna i Knivsta och på så sätt med heder skilt sig från ägandet.

Verksamheten under scouternas tid

Stiftelsen fortsatte att driva Staffansgården dels med egen verksamhet dels med uthyrningar. Nuvarande ägarna Långhundra IF hade viss kontakt med lokalen bl.a. genom Henry Johansson som verkade som instruktör för scouterna när de skulle lära sig förstå kartans och kompassens mysterier. De ekonomiska påfrestandena för scouterna som fastighetsägare var emellertid betydande och kanske var lokalens belägenhet inne i samhället inte den bästa för verksamheten. De villkor som uppställdes av bidragsgivaren, allmänna arvsfonden, begränsade också ägarnas handlingsfrihet och man beslöt snart att söka sälja fastigheten.

Försäljning till kommunen

I princip var kommunen den enda tänkbara köparen till Staffansgården. 1968 skrev Stiftelsen till Knivsta kommun och bjöd ut fastigheten för 125.000:-. Året därpå hade man i princip enat sig om försäljningen. Priset hade då överenskommit till 70.000:-. Stiftelsen fick handpenning 30.000:- men sedan vidtog en ny byråkratisk cirkus. Efter många turer med bl.a. nästan tre års väntan på Statskontorets besked om hur stor del av arvsfondens gamla bidrag till scouterna som kunde anses vara avskrivet, kunde affären slutföras. Först 1976, alltså drygt åtta år efter det att kommunen fått erbjudandet var allt klart och scouterna fick sin slutlikvid. Bidragande till trasslet var bl.a. kommunsammanslagningen då Knivsta gick upp i Uppsala kommun och det faktum att Stiftelsen Staffansgården lagt ner verksamheten efter det man kommit överens om försäljningen. Men allt redde ju till sist ut sig och scouterna köpte en scoutgård och flyttade den till Lippinge där man fortfarande har sin verksamhet.

Kommunens drift av Staffansgården

Efter kommunens köp av Staffansgården sköttes uthyrningen lokalt fram till 1992 då verksamheten centraliserades till Uppsala. Ett antal "fasta hyresgäster" fanns, bl.a. scoutkåren, bridgeklubben, den ekumeniska pensionärsorganisationen och hembygdsföreningens folkdanslag. Gredelbyskolas elever åt sin lunch där och under en kortare tid hyrde Hasselbackens dagis på måndagseftermiddagarna. Uthyrningen till privatpersoner och organisationer för sammankomster på lördag- och söndagskvällar fortsatte under kommunens ägande.

Långhundra IF:s köp av Staffansgården

Under 1980- och början av 1990-talet hyrde Knivsta kommunalnämnd Staffansgården av kommunens s.k. ägarnämnd. Kommunalnämnden använde Staffansgården för skolbespisning och dylikt men hyrde också i sin tur ut den till föreningar och privat. Inför höstterminen 1992, när den nya delen av Gredelbyskolan togs i bruk, sade kommunalnämnden upp sitt hyresavtal. Staffansgården stod därefter i stort sett

■ utnyttjad. Ägarnämnden annonserade då ut Staffansgården till försäljning. I samband med att anbudet behandlades, ansökte ägarnämnden om planändring som skulle tillåta att Staffansgården användes för handel, samt att den östra tomten skulle få bebyggas med en villa. Byggnadsnämnden avsåg förslaget om rätt att utnyttja fastigheten till handelsändamål, men ställde sig positiv till bostadsbebyggelse på den avstyckade grannstomten, om detta kunde förenas med Staffansgårdens framtida användningssätt.

I detta läge lämnade Långhundra IF ett anbud på Staffansgården (exklusive den obebyggda tomten) och fick köpa den för 100.000:- med tillträde den 27 juni 1994. Föreningens beslut föregicks av ett intensivt arbete under våren 1994 med att utröna upprustningsbehov, ombyggnadslov och möjlig användning, möjligheter till bidrag och lån, föreningens möjligheter att bära kostnaderna för gården etc. Efter köpet vidtog sedan ett lika intensivt arbete med att planera upprustning och ombyggnad, ansöka om bidrag och sedan genomföra byggarbetena så att man redan under höstterminen 1994 kunde hålla Staffansgården öppen som allmän samlingslokal.

Omfattande upprustning

Långhundra IF har nu rustat och delvis byggt om Staffansgården invändigt. Ett mindre trapphus har också byggts till på södra gaveln. Genom ombyggnaderna får Staffansgården två duschrum och två omklädningsrum, ett modernt (men mindre) kök, ett nytt rum i övervåningen och flera förråd. Lokalen har också gjorts mer lättillgänglig för rörelsehindrade, fått ventilationsanläggning av hög kvalitet, målats om invändigt och fått delvis nytt yttertak. Dessa arbeten avslutas på vintern 1995-96. Därefter återstår att måla om byggnaden utvändigt och samtidigt byta ut en del panel samt ställa i ordning tomten.

Genom denna upprustning och ombyggnad har Staffansgården inte bara gjorts mer mångsidigt användbar, utan också bevarats som den unika kulturbyggnad den är genom sin viktiga roll i Knivstabygdens historia och genom sin karakteristiska utformning.

Bidrag till upprustning och ombyggnad har lämnats av Boverket, av Uppsala kommunstyrelse och fritidsnämnd samt av ett flertal sponsorer, inte minst i byggbranschen.

Vad händer nu i Staffansgården?

Staffansgården har varit nästan fullbokad sedan den åter öppnades som allmän samlingslokal i början av hösten 1994. Den har använts både dag- och kvällstid, vardagar och helger. Föreningarna använder Staffansgården för många olika typer av verksamheter. För att visa på verksamhetens bredd kan nämnas: pensionärsdans, förskola, bridge, bordtennis, tai-chi, barn dans och scouting. Naturligtvis används den också som föreningslokal av Långhundra IF. Fredags- och lördagskvällar hyrs Staffansgården ut till privata fester och liknande tillfälliga arrangemang. Även dess tider har utnyttjats i mycket stor utsträckning det gångna året.

Staffansgården i framtiden

Staffansgården är åter etablerad som Knivstas förnäms- ta allmänna samlingslokal, mer mångsidigt användbar än tidigare. Långhundra IF:s målsättning är att Staffansgården ska ha kvar denna roll och att den ska kunna användas för att utveckla föreningens egen roll som Knivstabygdens orienteringsklubb.

Uthyrningsavgifterna var i dec. 95 170:-/2 tim. För föreningar 35:-/2 tim. En hel kväll 750:-

Janne Lindell

Staffansgården Foto: Uno Skatt